

T.C.
MUNZUR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**COVID-19 PANDEMİ DÖNEMİNDE, AKVARYUM HOBİSİNE TOPLUMSAL
BAKİŞ AÇISININ DEĞERLENDİRİLMESİ: TUNCELİ ÖRNEĞİ**

Eser YILDIZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
SU ÜRÜNLERİ ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
Prof. Dr. Durali DANABAŞ

TUNCELİ -2023

T.C.
MUNZUR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**COVID-19 PANDEMİ DÖNEMİNDE, AKVARYUM HOBİSİNE TOPLUMSAL
BAKIŞ AÇISININ DEĞERLENDİRİLMESİ: TUNCELİ ÖRNEĞİ**

Eser YILDIZ
(200100017)

YÜKSEK LİSANS TEZİ
SU ÜRÜNLERİ ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
Prof. Dr. Durali DANABAŞ

TUNCELİ -2023

T.C.
MUNZUR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**COVID-19 PANDEMİ DÖNEMİNDE, AKVARYUM HOBİSİNE TOPLUMSAL
BAKIŞ AÇISININ DEĞERLENDİRİLMESİ: TUNCELİ ÖRNEĞİ**

Eser YILDIZ
YÜKSEK LİSANS TEZİ
SU ÜRÜNLERİ ANABİLİM DALI

Bu tez 04/01/2023 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından **oybirliği/oyçokluğu** ile kabul edilmiştir.

İmza	İmza	İmza
Prof. Dr. Durali DANABAŞ (Munzur Üniversitesi)	Doç. Dr. Başar ALTINTERİM (Malatya Turgut ÖZAL Üniversitesi)	Doç. Dr. Önder AKSU (Munzur Üniversitesi)
DANIŞMAN	ÜYE	ÜYE

Bu tez, Enstitümüz Su Ürünleri Anabilim Dalı'nda hazırlanmıştır.

Doç. Dr. Murat KORUNUR
Enstitü Müdürü

NOT: Bu seminerde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu”ndaki hükümlere tabidir.

04/01/2023

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

İmza

Eser YILDIZ

Danışman

Prof. Dr. Durali DANABAŞ

#

#

#

#

#

#

#

#

#

#

#

#

#

#

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim boyunca çalışmalarına olan katkısı nedeniyle sevgili aileme, değerli arkadaşlarıma, kıymetli bilgi, birikim ve tecrübeleri ile bana yol gösteren ve desteklerini esirgemeyen değerli danışmanım, sayın Prof. Dr. Durali DANABAŞ'a ve bu süreçte bilgi ve tecrübeleri ile bana yol gösteren tüm bölüm hocalarıma en içten dileklerimle saygı ve şükranlarımı sunarım.

Eser YILDIZ
TUNCELİ-2023

İÇİNDEKİLER

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	I
TEŞEKKÜR.....	II
İÇİNDEKİLER.....	III
ŞEKİLLER LİSTESİ	IV
TABLOLAR LİSTESİ	V
ÖZET	VI
ABSTRACT	VII
1. GİRİŞ.....	1
2. MATERYAL VE METOT	5
2.1. Materyal.....	5
2.2. Metot.....	6
2.3. Veri Analizi	6
3. BULGULAR VE TARTIŞMA	7
3.1. Demografik Özellikler.....	7
3.2. Covid-19 Pandemisinin Değerlendirilmesi	10
3.3. Akvaryum Hobisinin Değerlendirilmesi	12
4. SONUÇ VE ÖNERİLER	18
5. KAYNAKLAR.....	22
ÖZGEÇMİŞ.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
EKLER	24
Ek 1. Anket Formu	24
Ek 2. Etik Kurulu Kararı	28
#	

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1. Tunceli ilinin haritadaki yeri	5
Şekil 3.1. Ankete katılanların demografik özellikleri	7
Şekil 3.2. Ankete katılanların cinsiyet-yaş dağılımı.....	7
Şekil 3.3 Ankete katılan kişilerin öğrenim durumu	8
Şekil 3.4. Hane nüfusu dağılımı	8
Şekil 3.5. Meslek dağılımı.....	9
Şekil 3.6. Hane geliri dağılımı	9
Şekil 3.7. Katılımcıların medeni durumu	10
Şekil 3.8. Covid-19 geçirme durumu	10
Şekil 3.9. Kısıtlamaların pandemiye etkisi.....	11
Şekil 3.10. Pandeminin insan psikolojisi üzerindeki etkisi	11
Şekil 3.11. Akvaryum hobisiyle ilgilenme durumu	12
Şekil 3.12. Akvaryum bulundurma yeri	12
Şekil 3.13. Akvaryum doğayı taklit midir?	15

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.1. Koronavirüs (Covid-19) seyri	3
--	---

ÖZET

Bu araştırmada dünya üzerinde popüler hobiler arasında yer alan akvaryum hobisi hakkında, Tunceli ili Merkez ilçesinde yaşayan insanların ne tür bilgilere sahip olduğu, aktif olarak bu hobiyle ilgilenip, ilgilenmedikleri ve bu konuyla ilgili genel görüşleri irdelenerek, Tunceli ilinde akvaryum hobisine olan ilginin saptanması amaçlanmıştır. Bu amaca binaen Tunceli ilinde yaşayan insanlar örneklem olarak ele alınmış olup; bu kişilere yüz-yüze anket uygulanmıştır (253 katılımcı). Koronavirüs (covid-19) pandemisinin etkileri ile birlikte, akvaryum hobisi ile aktif ilgilenmelerine veya bu hobi hakkındaki bilgi düzeylerine dair sorular sorulmuştur.

Anketin ilk bölümünde covid-19 pandemisinin insanların hayatına olan etkisi ölçülmeye çalışılmış, ikinci bölümde ise kişilerin akvaryum hobisine başlama süreci, akuaristlerin bu hobiye başlama nedeni, hobinin ekonomik durumla ilgisi, hobiyle ilgili bilgi düzeyi ve güncel gelişmelerin takibi, hobiye ilgi duyanlara ait bir sosyal ağın varlığı, küresel ölçekte düzenlenen organizasyonların takibi ve bu hobiyle ilgili genel-geçer doğrulardan haberdar olma durumları incelenmiştir.

İlgili veriler düzenlenmiş ve gerekli analiz yardımıyla yorumlanmıştır. Bunun sonucunda ankete katılan kişilerin yaklaşık %22'sinin bu hobiyle ilgilendiği, yaklaşık %78'inin de bu hobiyle herhangi bir ilgisinin olmadığı ve akvaryum hobisi hakkında genel bilgi düzeyinin düşük olduğu gözlemlenmiştir.

Akvaryum hobisi ile ilgilenen kişilerin yaklaşık %88'inin bu hobiye evinde, %7'si ise işyerinde gerçekleştirmektedir. Bu hobiye ticari anlamda gerçekleştirmeyi düşünenlerin oranı, yaklaşık %4 civarındadır. Akvaryum hobisine ilgi duyanlar arasındaki istatistikler genel olarak değerlendirildiğinde, 21 yaş altında bulunan, lisans mezunu, bekâr medeni durumundaki, 5.000-7.000 TL gelir seviyesi aralığındaki, hane nüfusu 5'in üzerinde olan, kadın ve şu anda öğrenciliği devam eden kişilerin bu hobiye daha çok ilgilendiği görülmektedir.

Akvaryumlar ve içinde barındırdığı dünyadaki alternatifler (sadece balık ile sınırlandırılmayacak olan bitkiler, diğer canlı türleri, hatta susuz olabilecek olan akvaryum yapıları) hakkında farkındalık oluşturulması ile akvaryum hobisinin il genelinde arttırılabileceği ve bunun için bazı aktivitelerin organize edilebileceği kanaatine varılmıştır.

Anahtar kelimeler: Akvaryum, hobi, covid-19, huzur, tasarım

ABSTRACT

#

Evaluation of the Social Perspective to Aquarium Hobby During the Covid-19 Pandemic: Tunceli Example

#

In this research, in Tunceli province, it was aimed to determine the interest of people to aquarium hobby which is in the most popular hobbies in the world, by examining that the people living in the central district of Tunceli have what kind of knowledge about aquarium hobby and was/are actively interested in or not; and have their general views on this subject. For this purpose, people living in Tunceli province were taken as samples and a face-to-face survey was applied to this selected sample. Some questions about actively interested in aquarium hobby and the knowledge levels in this hobby have been asked, together with the effects of coronavirus (covid-19) pandemic.

In the first part of the survey, the effects of the covid-19 pandemic on people's lives was tried to be evaluated and in the second part, it was investigated the starting process and reason of people for aquarium hobby, the relation between hobby and economic status, the knowledge levels and following of the current affairs about hobby, presence of a social network using by aquarist, follow-up of the globally organizations, and the awaring of the general truths about this hobby.

The data was organized and interpreted with the help of necessary analyses and investigations. As a result, it has been observed that approximately 22% of the participants are interested in this hobby; approximately 78% of them have no interest in; and the general knowledge level about it is so low.

Approximately 88% of people who are interested in aquarium hobby do this hobby at home and 7% at work. The rate of those who think to realize this hobby in a commercial sense is around 4%. When the statistics among those who are interested in the aquarium hobby are evaluated in general, it is seen that people who are under the age of 21, undergraduate, single civilized, income level of 5,000-7,000 TL, household population over 5, women and current students are more likely interest in this hobby.

It has been concluded that the aquarium hobby can be increased throughout the province and some activities can be organized for this purpose, by raising awareness about aquariums and the alternatives in the world they contain (plants, other living species and even aquarium structures that can be waterless, that cannot be limited to only fish).

Keywords: Aquarium, hobby, covid-19, tranquility, design

#

1. GİRİŞ

Akvaryum hobisi, kişilerin zevkine göre evleri ya da işyerlerinde bulunan alanlarda, tasarlanmış oldukları akvaryum yardımıyla, tatlısu, acı su veya tuzlu su canlılarının yetiştirilmesine imkân sağlayan popüler bir hobidir (URL-1, 2022).

Geçmişe dönük yapılan incelemeler neticesinde balıkların; ırmak, göl ve deniz kenarlarında yaşayan insanların prehistorik zamandan beri yaşamlarını sürdürmek için faydalandıkları bir besin kaynağı olduğu görülmüştür. İnsanlar sığ yüzücü balıkları mızrakla, derin yüzücü balıkları ise ağlar vasıtasıyla avlamaktaydı. Besin kaynağından ziyade süs balıklarının akvaryum da yetiştiriciliğine geçiş Eski Mısır ile başlamaktadır. Mısırlılar besin kaynağı olarak *tilapia* türlerini, güzellikleri için de *mormyridleri* akvaryumda yetiştirmişlerdir. Aynı zamanda Çin’de Tang ve Sung Hanedanlığı döneminde sazan ve japon balıklarının kapalı havuzlarda beslendiği yönünde kanıtlar bulunmuştur. İngiltere’nin japon balıklarıyla ilk tanışması 17. yüzyıla rastlamakta, 19. yüzyılda ise Amerika süs balıklarıyla tanışmıştır. 19. Yüzyılın ikinci yarısından sonra Avrupa’da süs balıklarının yetiştirilmesi ciddi bir uğraş haline gelmiştir. 1853 yılında Londra Zooloji Derneği, içinde su bitkileri ve balıklar bulunan bir dengeli akvaryum modeli oluşturan Philip GOSSE’nin yardımlarıyla bir gösteri akvaryumu tasarlamış, bunu 1859 yılında Paris ve 1864 yılında Hamburg gösteri akvaryumları izlemiştir. Bununla birlikte süs balıkları yetiştiriciliğine başlayan Almanya bu balıkları Amerika’ya ihraç ederek bu alandaki mevcut ticaretin temellerinin atılmasını sağlamıştır (Scott, 1995).

Akvaryum balıklarının; %80-90’nı tropikal tatlı su balıkları, geriye kalan kısmını tropikal deniz, acı su türleri ve soğuk su türleri oluşturmaktadır. Bu balıklar toplam 1600 tür olup, 750 türü tatlı sulardan gelmektedir. Mevcut akvaryum canlılarının %90’ının insanlar tarafından yetiştiriciliği yapılırken, %10’unun da tabiat da avlanma yöntemiyle elde edildiği bilinmektedir. Akvaryum sektörü içerisinde deniz balıklarının oranı %20’ler de olup, %5’lik kısmının yetiştiriciliği yapılmaktadır (Hekimoğlu, 2006).

Bu sektörün en büyükleri Amerika, Avrupa ve Japonya’dır. Süs balıkları ihracatında en büyük pay ise Asya kıtasında bulunan ülkelere aittir. Ayrıca sektördeki yenilikler açısından da lider ülke konumundadırlar.

Akvaryum sektöründe belirgin şekilde beslenen 30-35 balık türü bu sektörde büyük yer kaplamaktadır. Tatlısu balıklarından lepistes, neon tetra, plati, kılıçkuyruk, moli, melek balığı, japon, *zebra danio* ve *diskus* önemli türler arasında sayılabilir. Deniz balıkları içinse

palyaço, papaz balığı, damsel, yelken balığı, blenny, lapinagiller, deniz meleği, kılı dişliler, iskorpitgiller, goby, tetik balığı ve denizatı en ilgi çekici türler arasında yer almaktadır (Hekimoğlu, 2006).

Akvaryum bitkileri açısından çeşitliliği sağlamada ve arttırmada Singapur, Malezya, Sri Lanka, Tayland, Malezya, Kamerun, Madagaskar, Avustralya ve hatta bir Avrupa ülkesi olan Macaristan gibi ülkeler ihracatta önemli yer tutarken, son 10 yılda Avrupa bu konuda aldığı önlemlerle bu konuda ithalat oranını azaltmıştır (Hekimoğlu, 2006).

Avrupa ülkeleri süs balıkları ticareti açısından, dünya üzerinde önemli büyüklükte bir konjonktüre sahiptir. İthalat edilen süs balıkları oranında ise Amerika açık ara liderdir. Süs balıkları ticaretindeki tahmini rakamlara göre, ithalat miktarı dünya genelinde 278 milyon dolar düzeyindedir. Akvaryum sektöründeki toplam ticaret hacmi ise 1000 milyon dolar seviyelerindedir. Süs balıkları ihracatında Singapur, Malezya ve Tayland lider pozisyonundadır. Singapur tek başına tüm ülkelerin en büyük ithalat ve ihracat kaynağıdır (Çelik ve ark., 2014).

Ülkemizde balık yetiştiriciliği ve satışı ile ilgili girişimler ve işletmelerin yaygınlaşması 80'li yıllara rastlarken, süs balıklarının 90'lı yıllardan itibaren ithal edilmesiyle birlikte bu sektör güç kazanmaya başlamıştır (Tolon ve Emiroğlu, 2014).

Günümüzde seyirlik ve halk kitlelerinin ziyaretine açık en büyük 3 okyanus akvaryumunu sayacak olursak: İlk sırada Çin'in Zhuhai Şehrinde bulunan 48,8 milyon litre su hacmiyle Chimelong Okyanus Krallığı, ikinci sırada Singapur'da bulunan 45,5 milyon litre su hacmiyle Marine Life Park Akvaryumu ve üçüncü sırada ise İspanya'nın Valencia kentinde bulunan Oceanografic Akvaryumu olup, bu akvaryumun su hacmi de 42 milyon litredir. Ülkemizde ise İstanbul'da bulunan Turkuazoo ve İstanbul Akvaryumları, Antalya'da bulunan Antalya Aquarium, Ankara da bulunan Aqua Vega Akvaryumu ve son olarak Diyarbakır'da bulunan Aqua Diyarbakır belli başlı deniz konseptli akvaryumlardır.

2020 yılının ocak ayında Çin'in Wuhan kentinde başlayan covid-19 salgını, yeterli tedbirlerin alınmaması ve böyle bir duruma hazırlıklı olunmadığı için tüm dünyaya yayılmış ve 1918-1920 yıllarında ortaya çıkıp 50 milyon insanın hayatını kaybettiği İspanyol Gribinden sonra, tüm dünyayı etkisi altına alan en büyük pandemik hastalık olmuştur. Tüm dünya ülkelerinde büyük bir panik yaratmış, mikro düzeyde uygulanan karantina yöntemleri genele yayılıp herkesin hayatına, evlerine sirayet etmiş, maske takma zorunluluğu, hijyen kuralları, sokağa çıkma yasakları, şehirler arası ulaşım yasakları gibi uygulamalarla dünya adeta bir felaket girdabına sürüklenmiştir. Bu süreçte bazı ülkelerde maske ve dezenfektan

yetersizliği baş göstermiş bunu aşmak için tüm dünyada bir yardımlaşma, dayanışma kültürü oluşmuştur. Aynı zamanda bu süreç tüm dünyada hızla yayılan bir ekonomik krizin yaşanmasına neden olmuştur. Hastalığın çok hızlı yayılması ve tedavisini sağlayacak bir ilaç bulunmaması nedeniyle tüm ülkelerde aşı çalışmaları başlamış alternatifli aşı çalışmaları ile süreç ilerlemiştir. Koronavirüs başlangıcından günümüze bu salgında Tablo 1.1’de görüldüğü gibi dünya genelinde 629.985.701 vaka görülmüş ve 6.588.602 kişi hayatını kaybetmiştir. Ülkemizde ise toplam 16.919.638 vaka görülmüş olup 101.203 kişi hayatını kaybetmiştir (URL-4, 2022).

Tablo 1.1. Koronavirüs (Covid-19) seyri

Konum	Toplam vaka sayısı ↓	Yeni vaka sayısı (1 gün*)	Yeni vaka sayısı (son 60 gün)	1 milyon kişi başına vaka sayısı	Vefat sayısı
 Tüm dünyada	629.985.701	198.558		81.018	6.588.602
 Amerika Birleşik Devletleri	97.211.952	2.737		294.978	1.066.051
 Hindistan	44.652.256	1.594		32.820	529.016
 Fransa	35.782.940	0		533.469	153.295
 Almanya	35.571.130	0		427.798	153.544
 Türkiye	16.919.638	0		203.471	101.203

Tunceli ilinde akvaryum hobisine duyulan ilginin ölçülmeye çalışıldığı bu çalışmada; yapılan anketin ilk bölümünde koronavirüs (covid-19) pandemisinin insanların hayatına olan etkisi ölçülmeye çalışılmış, ikinci bölümde ise kişilerin akvaryum hobisine başlama süreci, akuaristlerin bu hobiye başlama nedeni, hobinin ekonomik durumla ilgisi, hobiyle ilgili bilgi düzeyi ve güncel gelişmelerin izlenip izlenmediği, hobiye ilgi duyanlara ait bir sosyal ağın bulunup bulunmadığı, küresel ölçekte düzenlenen organizasyonların takibi ve bu hobiyle ilgili genel-geçer doğrulardan haberdar olma durumları ve pandemiden etkilenen kişilerin bu hobiye yönelme durumlarının ölçülmesi amaçlanmıştır.

Koronavirüs nedeniyle bulaştan etkilenmemek için insanlar kısıtlamalarla beraber asosyal ve panik havasında bir yaşam evresine geçmiştir. Böyle zamanlarda insan psikolojisine iyi gelebilecek aktivite ve etkinlikler önemli yer tutmaktadır. Pandemi sürecinde insanların yaşadığı bu travma ve trajik durumu atlatmaları konusunda akvaryum hobisinin bu sürece etkisinin ölçülmesi ve il genelinde akvaryum hobisine bakış açısı bu

araştırmanın ana eksenini oluşturmaktadır. Akvaryumla ilgili olarak yapılmış olan araştırmalarda genellikle insan sağlığı üzerinde pozitif etkiler yarattığı, stresin azalmasına katkı sunduğu, kan basıncını dūřurdūęu ve bir dinginlik atmosferi oluşturduğu gözlemlenmiştir. Akvaryum hobisinin bu etkileri itibarıyla koronavirüs pandemisi devam ederken, evlerinde tecrit halinde bulunan insanlara nasıl bir katkı sunduğu, bu araştırmada irdelenecektir.

2. MATERYAL VE METOT

2.1. Materyal

Çalışmada belirlenmiş olan anket formlarının uygulanması için örnek olarak Tunceli ili seçilmiş, anket uygulaması Merkez ilçesinde gerçekleştirilmiştir (Şekil 2.1.).

Şekil 2.1. Tunceli ilinin haritadaki yeri (URL-2, 2022).

Tunceli ili Doğu Anadolu'nun Yukarı Fırat Bölümünde dağlık bir konumda yer almasından ötürü, nüfusunun %42'si köylerde, %58'i il ve ilçe merkezlerinde yaşamaktadır. Yüz ölçümü açısından ülkemiz topraklarının %1'lik kısmına sahiptir. Karayolu dışında ulaşım alternatifi bulunmamaktadır. Çoğunlukla engebeli dağlık ve plato alanlarından oluşup küçük bir kesimi ovalardan oluşur. Çevresinde ve içerisinde Karasu, Murat ve Munzur Nehirleri ile Peri Suyu, Pülümür Çayı ve Tahar Çaylarını barındırır. Özellikle kırmızı benekli alabalık türlerine sağladığı elverişli yaşam koşulları nedeniyle, Munzur Nehri önemli bir yere sahiptir. Yüz ölçümünün küçüklüğüne rağmen Munzur Vadisi Milli Parkı ülkemizde bulunan en büyük milli parklar içerisinde yer alıp, buradaki yaban hayatı zengin bir çeşitliliğe sahiptir. Özellikle dağ keçileri türlerinden Çengel Boynuzlu Keçi ve Bezuvur burada geniş bir yaşam alanına sahiptir. Ur Kekliği de bu bölgede yaşamını sürdüren ilgi çekici canlılar arasındadır. Buyer Gölü, Mercan Buzul Gölleri, Kırk Merdiven

Şelalesi, Salördek, İksor Vadisi ve Munzur Gözeleri görülmeye değer doğal güzelliklerini oluşturur (URL-3, 2022).

2.2. Metot

Tunceli ilinde yaşayan insanlarla 2021-2022 yılları arasında yapılan yüz yüze anketler (Anket formları, EK-2), bu araştırmada kullanılan verilerin kaynağını oluşturmaktadır. Pandemi döneminde toplam 253 kişiye yüz yüze anket uygulanmıştır. Anket kapsamı içerik olarak, demografik özelliklerine göre Tunceli ilinde yaşayan insanların akvaryum hobisine bakış açılarını ve bilgilerini ölçmeye yönelik sorulardan oluşmaktadır. Aynı zamanda pandemi sürecinde bu hobinin, kişiler üzerindeki etkisinin de gözlemlenmesine zemin hazırlamıştır. İlgili sorular yardımıyla kişilerin bu hobiye olan ilgisi ve bilgi düzeyi ölçülmeye çalışılmıştır.

2.3. Veri Analizi

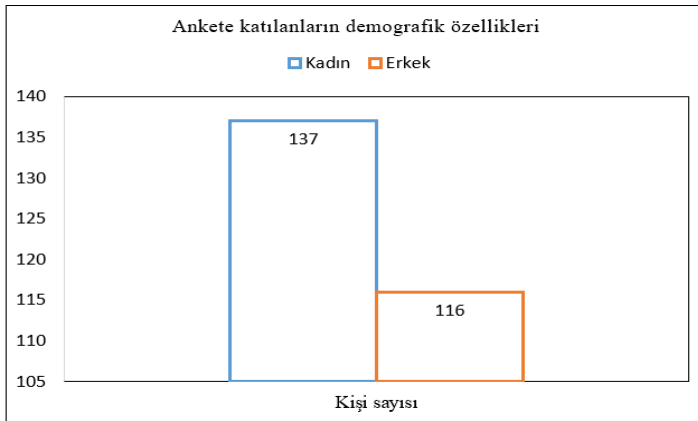
Anket formlarının değerlendirilmesi sonucu elde edilen veriler, Excell Office 2016-2019 paket programı yardımıyla tasnif edilmiş ve değerlendirilerek elde edilen çıktılar yorumlanmıştır. Veriler tablo, grafik ve şekillere dökülerek, yorumlar desteklenmiştir.

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

3.1. Demografik Özellikler

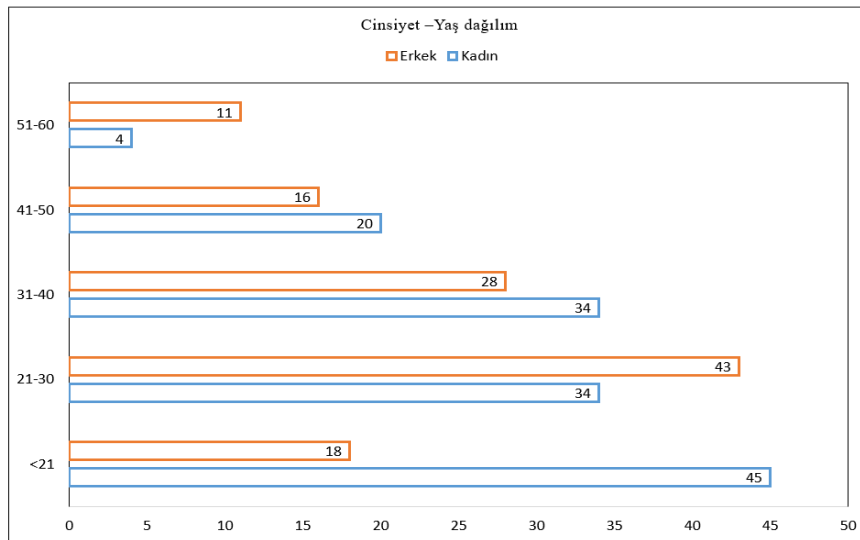
Tezin bu bölümünde anket setinde yer alan sorular irdelenmiştir.

Katılımcıların demografik bilgilerine bakacak olursak; ankete katılan kişilerin 116'sı erkek, 137'si kadın katılımcılardan oluşmaktadır (Şekil 3.1.).

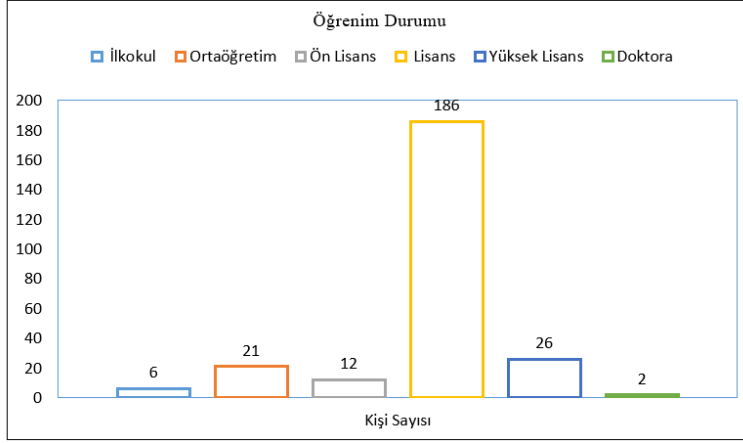
Şekil 3.1. Ankete katılanların demografik özellikleri

Ankete katılan kişilerin cinsiyet-yaş dağılımında; katılımcı yoğunluğu en çok 21-30 yaş grubunda, en az 51-60 yaş grubunda gerçekleşmiştir (Şekil 3.2.).

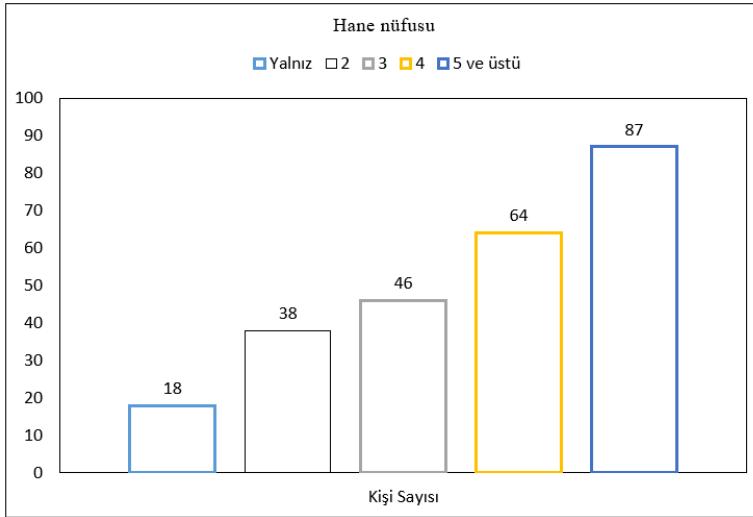
Şekil 3.2. Ankete katılanların cinsiyet-yaş dağılımı

Öğrenim durumu itibarıyla katılımcıların 186'sı lisans mezunu, 26'sı yüksek lisans, 21'i lise, 12'si ön lisans, 6'sı ilkokul ve 2'si doktora mezunu olup en çok lisans mezunu kişiler bulunmaktadır (Şekil 3.3.).

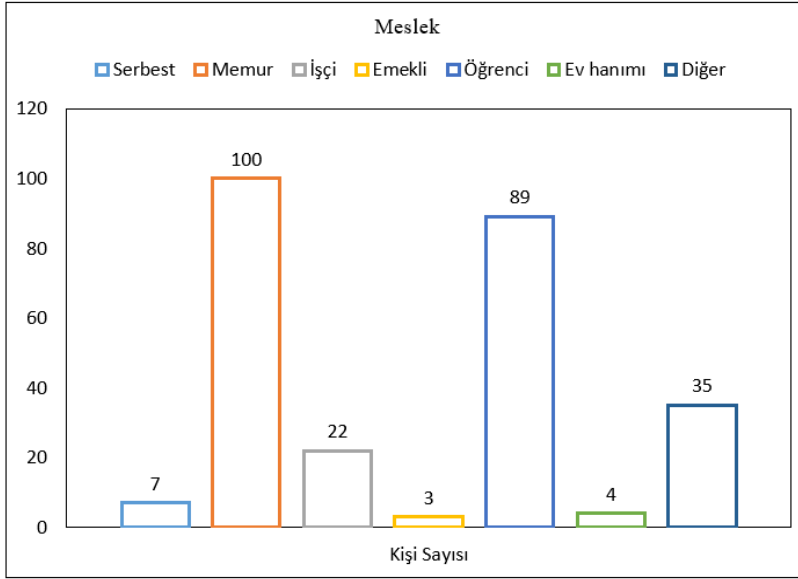
Şekil 3.3. Ankete katılan kişilerin öğrenim durumu

Ankete katılan kişilerin hane nüfusu dağılımındaki payda yalnız yaşayanlar azınlıkta 5 ve üstü yaşayanlar çoğunluktadır (Şekil 3.4.).

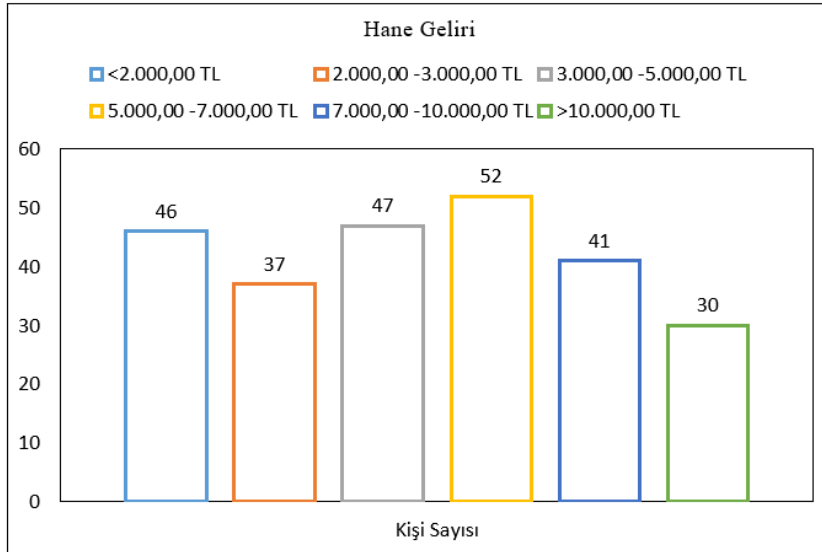
Şekil 3.4. Hane nüfusu dağılımı

Katılımcıların meslek dağılımında kamu görevlileri ve öğrencilerin oranı yüksektir (Şekil 3.5.).

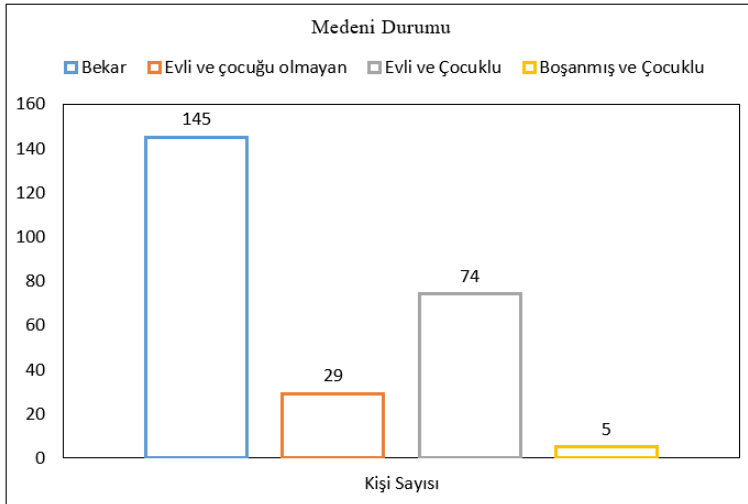
Şekil 3.5. Meslek dağılımı

Ankete katılan kişilerin hane geliri durumunda aşırılık mevcut olmayıp belirtilen maaş aralıklarında dengeli bir dağılım söz konusudur (Şekil 3.6.).

Şekil 3.6. Hane geliri dağılımı

Ankete katılan kişilerden bekârların oranı evlilere göre daha yüksektir (Şekil 3.7.).

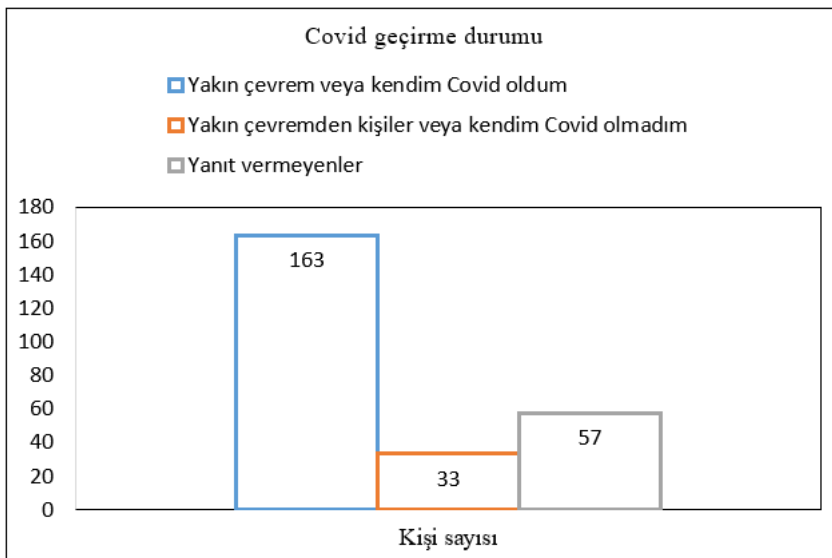

Şekil 3.7. Katılımcıların medeni durumu

3.2. Covid-19 Pandemisinin Değerlendirilmesi

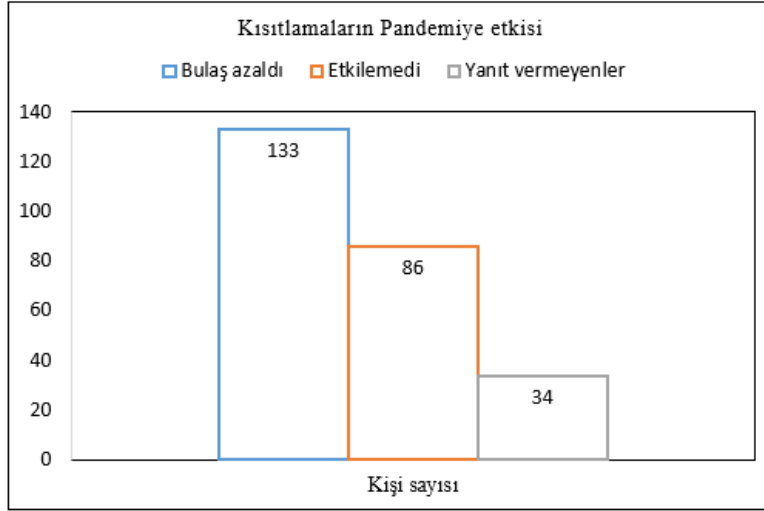
Pandemi hakkında verilen cevapları incelediğimizde; katılımcılar dünyada ve Ülkemizde yaşanan covid-19 pandemisiyle ilgili genel olarak maddi, manevi ve sağlık bakımından kötü etkilendiklerini belirtmişlerdir.

Ankete katılanların yaklaşık %65'i kendisi ve yakınlarının covid-19 geçirdiğini, yaklaşık %13'ü ise kendisi veya yakınlarının bulaştan etkilenmediğini belirtmiş ve yaklaşık %22'si de bu konuda yanıt vermemiştir (Şekil 3.8.).

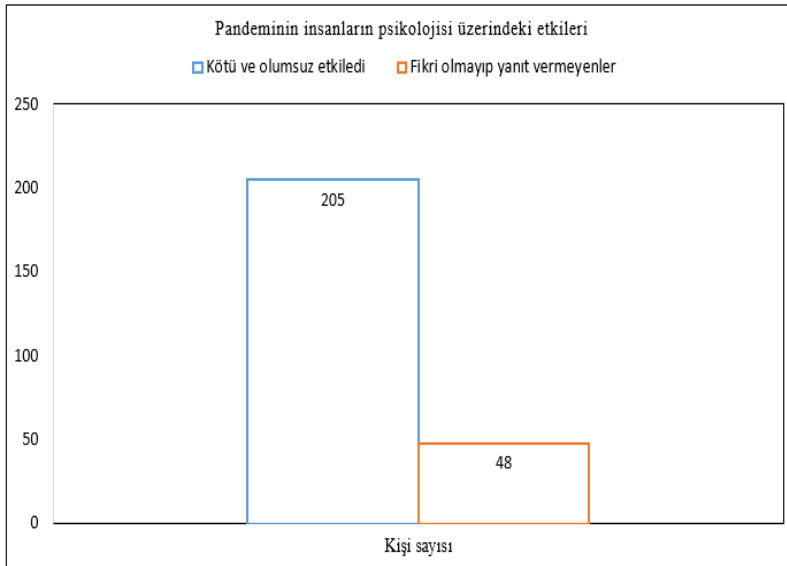
Şekil 3.8. Covid-19 geçirme durumu

Ankete katılanların yaklaşık %53'ü kısıtlamaların kısmen ya da tamamen bulaşı azalttığını, yaklaşık %34'ü bu önlemin işe yaramadığını belirtmiş ve yaklaşık %13'ü ise bu konuda yanıt vermemiştir (Şekil 3.9.).

Şekil 3.9. Kısıtlamaların pandemiye etkisi

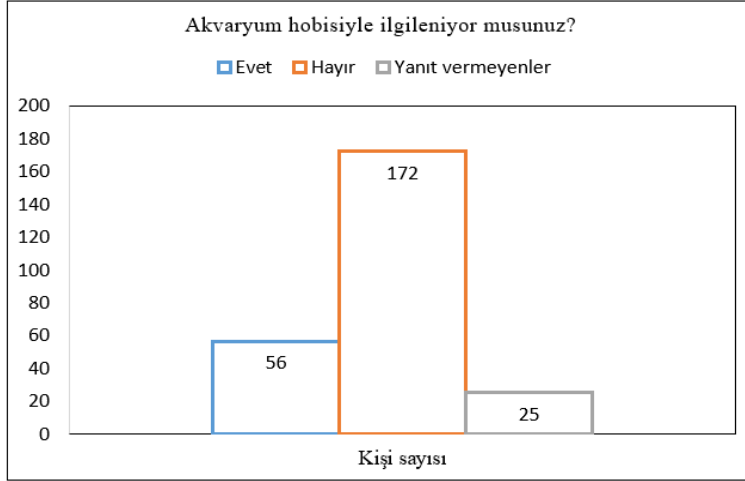
Pandeminin insan psikolojisini olumsuz ve kötü etkilediğini düşünenlerin oranı yaklaşık %81 ve bu konu da herhangi bir fikri olmayıp yanıt vermeyenlerin oranı yaklaşık %19 olmuştur (Şekil 3.10.).

Şekil 3.10. Pandeminin insan psikolojisi üzerindeki etkisi

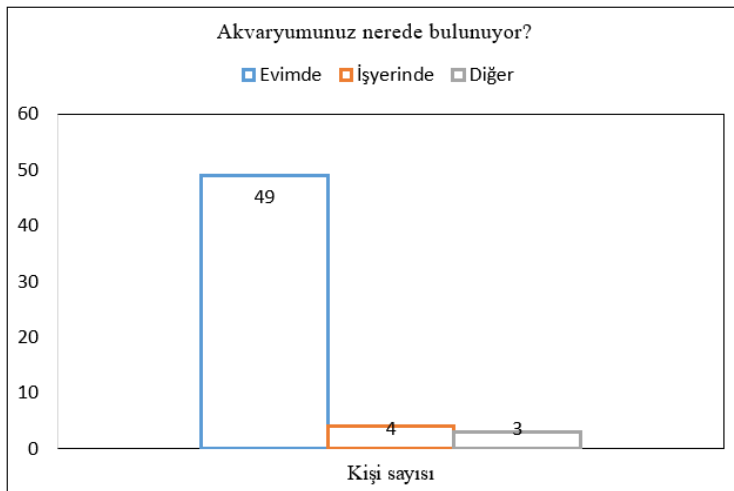
3.3. Akvaryum Hobisinin Değerlendirilmesi

Ankete katılanların yaklaşık %22'sinin akvaryum hobisiyle ilgilendiği, yaklaşık %68'unun hobiyle ilgilenmediği geri kalan yaklaşık %10'luk grubunda akvaryum hobisi olup olmadığı konusunda yanıt vermediği görülmüştür (Şekil 3.11.).

Şekil 3.11. Akvaryum hobisiyle ilgilenme durumu

Akvaryum hobisi ile ilgilenen kişilerin yaklaşık %88'inin bu hobiyi evinde gerçekleştirdiği, yaklaşık %7'sinin işyerinde bu hobiyle ilgilendiği, yaklaşık %5'inin de bu soruya herhangi bir yanıt vermediği görülmüştür (Şekil 3.12.). Akvaryum hobisiyle ilgilenenlerin çoğunluğu bu hobiyi evinde gerçekleştirmektedir.

Şekil 3.12. Akvaryum bulundurma yeri

Akvaryum hobisine ilgi duyanlar arasındaki istatistiklere göre ağırlıklı olarak; 21 yaş altında bulunan, lisans mezunu, bekâr medeni durumundaki, 5.000 TL-7.000 TL gelir seviyesi aralığındaki, hane nüfusu 5'in üzerinde olan, kadın ve şu anda öğrenciliği devam eden kişilerin bu hobiyle daha çok ilgilendiği görülmektedir.

Bu hobiye ticari anlamda gerçekleştirmeyi düşünenlerin oranı, yaklaşık %4 civarındadır. Eğer gerekli yasal yükümlülükler sadeleştirilir ve potansiyel teşvik adımları atılabilirse, sektörün gelişmesine paralel olarak bu oranda oldukça yüksek oranda artacaktır.

Katılımcıların genel örneklem içinde yaklaşık %2'lik kısmı akvaryum hobisiyle ilgili grup veya platformlara üye olduğunu belirtmiştir. Akvaryum hobisiyle ilgilenenlerin içinde bu oran %11'e tekabül etmektedir. Üniversite öğrencileri arasında yapılan bir çalışmada da, akvaryumlarda yaşanan sorunların giderilmesi için en yüksek oranda internet ortamında araştırmalar yaparak kendilerince tedavi ya da sorun gideriminin yapıldığı (%41,4) belirlenmiştir (Aydın, 2018). Mevcut çalışmada da akvaryum hobisinde katılımcılar, eksikliklerini gidermek için internet aramalarını kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu noktada akvaryum hobisi ile ilgilenen kişilerin sosyal ağ imkanlarını oldukça etkin bir şekilde kullandıkları ve oluşturulabilecek ortak bir sosyal ağ /veri tabanı alt yapısının kullanımı potansiyelinin yüksekliğini göstermektedir.

Katılımcıların yaklaşık %55'i, akvaryum hobisi ile ilgili veri tabanı ve kayıt sisteminin oluşturulmasının, bu hobinin gelişmesine olumlu katkı sunacağını belirtmiştir.

Akvaryumculuk faaliyetlerinin ülkemizdeki durumu hakkında bilgi sahibi olanların oranı yaklaşık %4 civarındadır.

Bulaştan kendisi veya yakınları etkilenen kişiler arasında bu hobiyle ilgilenen 30 kişi bulunmaktadır. Bu kitle hobiyle ilgilenen kişilerin yaklaşık olarak %54'üne tekabül etmektedir.

Hobiyle ilgili sorular da ankete katılan kişiler genel olarak bu hobiyle ilgilenmediklerini ve fikirlerinin olmadığını belirtmişlerdir. Akvaryum hobisinin değerlendirilmesinde anket katılımcıları çoğunlukla "Hobi ile ilgilenmedikleri veya fikirlerinin olmadığı" görüşünü belirtmişlerdir. Bu nedenle bu bölümde sadece hobi ile ilgilendiğini beyan edenlerin görüşleri açıklanmıştır.

Akvaryum hobisi; günlük yaşamın sorunlarından kaçabilmek ve oluşan stresin hafifletilmesi faydalarının yanı sıra deniz ve tatlı su ekosistemi hakkında bilgi sahibi olmamıza da yardımcı olmaktadır (Anonim, 2014). Mevcut çalışma sonuçlarında da hobiye başlama noktasında huzur, sessizlik ve dinginlik atmosferinin etkili olduğu görülmüştür. Bu

hobiye başlamalarında kendilerini cezbeden özellikler sorulduğunda, katılımcılar en çok ilgilenmedikleri cevabını vermiş olsalar da, hobi ile ilgilenenler arasında en fazla verilen cevaplar “Eş-dost veya akrabalarımın yönlendirmesiyle” ve “Huzur, sessizlik ve dinginlik atmosferi oluşturması” olmuştur. Genel olarak bakılırsa %68 oranında katılımcılar akvaryum hobisi ile ilgilenmediklerini belirtmişlerdir. Bu husus, Tolon ve Emiroğlu (2014) tarafından da ifade edildiği üzere, akvaryum hobisinden giderek uzaklaşıldığına bir gösterge olarak değerlendirilebilir. Bu noktada çalışma eksiklikleri, özellikle de tüketici olarak hobi ile ilgilenen kesimlerin tercihlerinin değerlendirilmemesi ön plana çıkmaktadır (Aydın, 2018; Tolon ve Emiroğlu, 2014). Akvaryum balıklarının görsel güzelliği (%68), fiyatı (%15,5) ve dayanıklılıkları (%14) önemli alım gerekçeleri olarak belirtilmiştir (Aydın, 2018). Görsel güzellikte, mevcut çalışmada ön plana çıkan huzur, dinginlik atmosferi sağlanması açısından da önemli kıstaslardan birisi olarak rahatlıkla değerlendirilebilmektedir.

En çok ilgilenilen balık türleri japon balığı, sonra sırasıyla alabalık, hamsi, lepistes, kelebek balığı, çupra, melek balığı, vatoz, çöp balığı, beta balığı, yunus, somon, moli balığı, balina, köpek balığı, papaz balığı, dil balığı, pirana, sazan ve karabalık şeklindedir. Aydın (2018), üniversite öğrencilerinin balık türleri içerisinde en yüksek oranda japon balıklarını (%63,4) ve ardından da canlı doğuran balık türlerini (%14,9) tercih ettiklerini belirlemiştir.

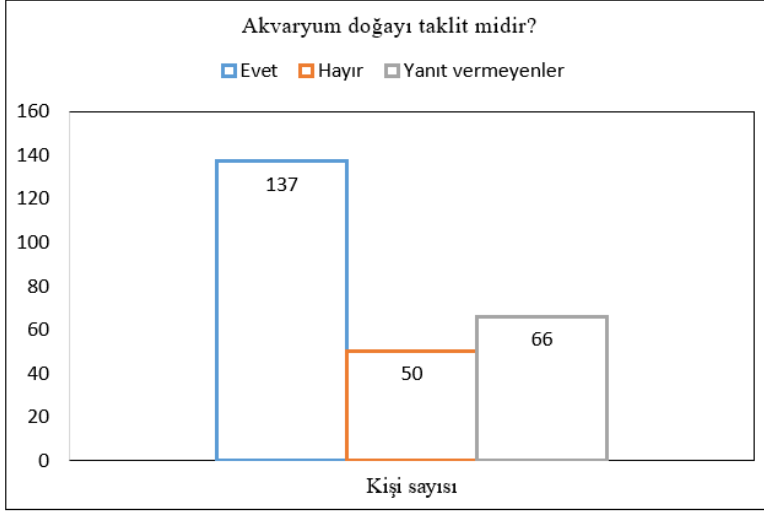
Akvaryumunuzun tasarım türü, iç dizaynı kullandığınız malzemeler ve büyüklüğü hakkında, katılımcılar arasında en çok verilen cevap orta boy ve küçük boy akvaryum olmuştur.

Hobinize katkı sunan unsurlar hakkında ise en çok verilen cevap “balık türlerini araştırmak” olmuştur.

Akvaryum hobisinin kendilerine kattığı unsurlar içinse, en çok hayal gücünün gelişmesi, stresi azaltması, hobisini sergilemek, bağımlılık yaratması, çocuklara hayvan sevgisini aşılama seçenekleri katılımcılar tarafından ifade edilmiştir.

Akvaryum hobisini etkileyen önemli unsurlar arasındaki en önemli cevap ise “akvaryum için yeterli vakti ayırmak” olmuştur.

Akvaryum hobisinin doğayı minimal ölçekte taklit ettiği hakkında ise, çoğunluk hemfikir olmuştur (Şekil 3.13.).

Şekil 3.13. Akvaryum doğayı taklit midir?

Sahip olduğunuz hobinizi geliştirmek için sizi motive eden unsurlar arasında en çok verilen cevaplar sırasıyla, farklı ortam özellikli (tatlısu, deniz) akvaryum kurma isteği; bakılması ve bulunması zor türlerin olması ve verilen seçeneklerin hepsinin evet olarak işaretlenmesi olmuştur.

Akvaryuma ve hobinize zarar verebilecek unsurlar içinse kişiler sırasıyla, akvaryum hobisi içinde bulunan kötü niyetli satıcılar, yanlış yönlendiren hobiciler ve bilgisiz akvaryumcuların yönlendirmeleri katılımcılar tarafından ifade edilmiştir.

Akvaryum oluşturmada yeni tür bırakılırken karantina tankının uygulanması, hava sirkülasyonunun sağlanması, direk güneş ışığı alması, akvaryum büyüklüğü, akvaryumunuzun tasarım türü ve uygun zemin materyali tercihi gibi dikkat edilmesi gereken birçok hususun olduğu vurgulanmıştır.

Evcil hayvan ya da evde beslenen hayvan denildiğinde, aklımıza öncelikle köpekler ve kediler, kuşlar ve akvaryumda yaşayan balıklar gelmektedir. Kedi ve köpekler insanlar ile sosyalleşme karakterine sahip canlılardır. Ayrıca kedi ve köpekler bedeni ve hareketleri ile sahibiyle iletişim kurabilmektedir. Bu hayvanların yüz ifadeleri, beden, kulak ve kuyruk hareketleri ile duygularını daha çok açığa vurabildiklerine inanılmaktadır. Kedi ve köpekler oyuncu olarak diğer hayvanlardan daha fazla itibara sahiptir. Evde kolaylıkla eğitilebilme ve diğer memeliler ile karşılaştırıldığında yüksek zekaya sahip oldukları görülmektedir (Chou, 2016). Akvaryum hobisinde ise genel etkileşim görsel ve işitsel olarak gerçekleşmekte ve hobinin ana materyali olan canlı türü elde aktif olarak seviilememektedir. Bu durum düşük yaş gruplarında hobiye ancak zorlama, sorumluluk bilinci gibi hususlar

dikkate alınarak ebeveyn zorlaması ile olabilmektedir. Düşük yaş grupları ve özellikle çocukların hobiye ilgilerini arttırabilmek için aktiviteler, organizasyonlar gerçekleştirilebilir.

Akvaryumda canlı bitkiler ile balık yetiştirmek için bitki alınırken, taban malzemesi uyumu, bitki habitatı ve akvaryum büyüklük kontrolünün oldukça önemli olduğu uyumlu balık türlerini seçmenin önem arz ettiğini; akvaryumlar için kullanılacak otomasyon sistemleri ve akıllı takip cihazları (pH ölçer, oksijen monitörü, akvaryum monitörü vb.) uygulamalarının balık ömrü ve refahı açısından gerekli olduğu; çoğu katılımcı bir hobici olarak herhangi bir grup veya platforma üye olmasa da Türkiye’de akvaryum hobisi yapanlara yönelik veri tabanı ve kayıt sisteminin oluşturulmasının bu hobinin gelişimine katkı sunacağı; akvaryuma gerektiği kadar salyangoz vb. süzücü ve temizleyici canlıları eklemenin, akvaryumdaki kirletici etkenleri azaltmaya yardımcı olacağı; akvaryumda balık yetiştiriciliği dışında, farklı akvaryum ortamlarının (teraryum, su bitkileri, kertenkele türleri, vb.) oluşturulmasının da ilgi çekici olacağı hakkında fikir birliğine varıldığı görülmüştür. Bununla birlikte Livengood ve Chapman (2011) dünyanın her yerinde önemli bir hobi olan akvaryum ve çeşitliliği açısından deniz akvaryumlarının ve özellikle de görsellik farklılıkları ile mercan resiflerinin küçük içeriklerini içeren mercan akvaryumlarının da giderek önem kazandığını belirtmiştir.

Ülkemizdeki akvaryumculuk faaliyetleri çoğu katılımcının bilgisinin olmadığı; hobilerini ticari olarak gerçekleştirmedikleri görülmüştür. Dünyada, akvaryum hobisi, balık türleri, akvaryum ve ilgili destek elemanları ile birlikte değerlendirildiğinde, ortalama yıllık 15-25 milyar \$’lık değişen ticaret hacmine sahip oldukça büyük bir sektör olarak değerlendirilmektedir. Amerika, Avrupa ve Japonya en büyük pazarlar olarak dikkat çekmektedir. Ülkemiz ise, akvaryum balıkçılığı sektörü için özellikle balık türlerinin yetiştiriciliğinde gerek iklim koşulları gerekse önemli pazarlara yakınlık ve işbirliği avantajlarına rağmen bu potansiyeli kullanamadığı gözlenmektedir (Anonim, 2014). Bu noktada yasal mevzuattaki zorluklar ve örgütsel sektör yapısının olmayışı da önemli bir husus olarak görülmektedir.

Akvaryum balığı, yetiştiriciliği, genel hobi özellikleri vb. hususlar hakkında ise herhangi bir fikir beyan etmekten kaçındıkları görülmüştür.

Tunceli ili nüfus yoğunluğu açısından küçük bir il olarak değerlendirilebilir. Ticari açıdan esnaf çeşitliliği değerlendirilirse, tüm ilde akvaryum, akvaryum malzemesi ve balık satışı yapan sadece 1 işletme bulunmaktadır. Bu işletme de söz konusu işi, esas işi olarak

değil işyerinin bir eklentisi olarak küçük bir boyutta gerçekleştirmektedir. Bu durum bile çok değerli bir hobi olan akvaryum hobisinin ildeki genel durumunu gözler önüne sermektedir.

Bu tarz global bir etken karşısında bir hobinin değerlendirildiği bir çalışmaya, daha önceden yapılmış olan literatür taramasında rastlanmamıştır. Yapılan çalışmalar daha çok akvaryum balıkçılığı sektörünün durumu üzerine yoğunlaşmıştır. Bu durumda çalışmanın ilkler arasında sayılmasını sağlamakla birlikte, benzer literatür ve çalışma azlığından dolayı tartışma kısmının olmamasına sebebiyet vermektedir. Olgunoğlu ve ark., (2021) yaptıkları çalışmada Adıyaman ilinde akvaryum balığı satışının %40 oranlarında sonbahar ve kış aylarında arttığını, diğer çalışmalarda ise Hunt ve Koca (2014) Mersin’de %65,3 ve Çelik ve ark. (2010) ve Büyüктаş ve Kızak (2018) ise İstanbul’da sırasıyla %90,9 ve %72 oranlarında kış mevsiminde arttığını belirtmişlerdir. İnsanların mevsim ve hava şartlarından dolayı kapalı mekanlarda kalmak zorunda oldukları bu dönemlerde hobiye olan yaklaşımlarının arttığını gösterir. Bu çalışmada da evde balık bakım oranı ilgilenenler arasında %80 olarak belirlenmiştir. Covid-19 pandemisinin insanları kapalı mekanlara uzun süreli olarak kapanmak zorunda bırakmasının aslında Tunceli’de oldukça az olan ilgiyi bir nebze arttırdığı söylenebilir.

Ancak yapılan bu çalışmanın, daha sonradan yürütülecek çalışmalar için önemli bir kaynak ve taban oluşturacağının kanaatindeyiz.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan araştırmamız değerlendirildiğinde bu konuyla ilgili çıkarsamalar ve öneriler genel olarak aşağıdaki gibi sıralanabilir.

- Akvaryum hobisi dünya genelinde rağbet gören popüler hobiler arasındadır. Ülkemizde akvaryum balıkçılığı sektörünün durumu ile ilgili bazı çalışmalar olmasına rağmen, bu hobiyeye ilişkin genel bir istatistik bulunmadığı için bu konuyla ilgili tam yorum yapılamamaktadır. Tunceli İlinde akvaryum hobisine olan ilginin ölçülmeye çalışıldığı bu araştırmada ankete katılanların yaklaşık %22'sinin akvaryum hobisiyle ilgilendiği, yaklaşık %68'unun hobiyeye ilgilenmediği geri kalan yaklaşık %10'luk grubunda akvaryum hobisi ile ilgilenip ilgilenmediği konusunda yanıt vermediği görülmüştür.
- Akvaryum hobisiyle ilgilenenler genelde bu hobiyi evinde gerçekleştirmektedirler. Akvaryum hobisine ilginin; eğitim düzeyi yüksek, baz alınan gelir durumuna göre orta gelir seviyesi içindeki ve genç yaş grubundaki kişiler de yüksek olduğu görülmektedir.
- Ticari anlamda akvaryum işletmeciliğine olan talep katılımcılar arasında oldukça düşüktür. Bu noktada yasal mevzuat düzenlemeleri ve akvaryum balıkçılığı için sağlanacak olan potansiyel teşvik sistemleri, sektörün ve doğal olarak ta akvaryum hobisinin gelişmesinde destekleyici olacaktır.
- Öğrencilerin hobiyeye olan ilgisinin yüksek olduğu düşünülünce, hobiyeye ilişkin etkin ve güncel bir ağ veya veri tabanı oluşturmak için bütün eğitim-öğretim kademelerinde böyle bir online veri tabanı oluşturulabilir. Bu takdirde hobiyeye ilgili hem güncel değerlendirme yapılabilecek bir veri seti, hem de bu hobiyeye olan ilginin artacağı bir zemin sağlanabilir kanaatindeyiz. Tüm hobi sahiplerinin ve sektör temsilcilerinin yararlanarak etkileşimde olacakları bir sosyal alt yapının oluşturulması, hatta ticari olarak fayda yarar mekanizmasını işletecek bir sistemin oluşturulabilmesi mümkün görünmektedir. Tüm paydaşların yer alabileceği bir potansiyel proje geliştirme fikri örneği verirsek; potansiyel bir girişimci sosyal bir veri tabanı tasarlayarak, akvaryum balığı satışı yapan işletmelerden tüm alanlarıyla akvaryum malzemeleri satışı gerçekleştirebilen tüm işletmeler, sosyal yardım hizmetlerine destek veren kuruluşlar, hatta su ürünleri sektörü içindeki balıkçılık alanındaki tüm ticari şirketlerden, gerçek kişilerden, hobi sahiplerinden,

öğrencilerden, akademisyenlerden sponsorluk ve üyelik kriterleri dahilinde giriş yapılabilen bir sosyal veri tabanı oluşturabilir. Üyelerin, alışveriş yapabildikleri, bilgi, yardım ve destek alabildikleri, getirecekleri yeni üyeler üzerinden ve yapacakları her bir faaliyet üzerinden puan/nakit toplayabildikleri ve bunu yine alt yapı üzerinden kullanabilecekleri bir komplike sistem tasarlanabilir. Normal koşullarda bu veri setlerini oluşturmak zor olsa da, ticari olarak akvaryum sektöründe bulunan paydaşları bu noktada cezbedecek farklı özellikler de eklenerek, hem ticari hem de paydaşların etkileşimde bulunabildikleri oldukça geniş bir veri tabanı içeren sosyal sektörsel alt yapı da oluşturulabilir. Karşılıklı fayda oluşturan bir sisteme dönüştüğü içinde sürdürülebilir nitelikte bir proje ortaya çıkmış olur.

- Katılımcıların genel örneklem içinde yaklaşık %2'lik kısmı, akvaryum hobisiyle ilgili grup veya platformlara üye olduğunu belirtmiştir. Akvaryum hobisiyle ilgilenenlerin içinde bu oran %11'e tekabül etmektedir.
- Katılımcıların yaklaşık %55'i, akvaryum hobisi ile ilgili veri tabanı ve kayıt sisteminin oluşturulmasının, bu hobinin gelişmesine olumlu katkı sunacağını belirtmiştir. Ülkemizde şu an için bazı internet forumları olsa da, böyle bir kayıt sistemi bulunmamaktadır. Gerçekten ülkemizde böyle bir sosyal ağ ya da kayıt sisteminin olmaması büyük bir eksikliklerdir. Akvaryum hobisi de dahil olmak üzere bütün hobilerde etkileşim, farkındalık, tecrübe edinme, hobilerin yaygınlaşması ve gelişimi için ilgili veri tabanları, kayıt sistemleri ve sosyal ağların oluşturulması büyük önem taşımaktadır.
- Akvaryumculuk faaliyetlerinin ülkemizdeki durumu hakkında bilgi sahibi olanların oranı yaklaşık %4 civarındadır. Katılımcılar bu konuda açıklayıcı beyanda bulunmamış, sadece evet cevabını vermişlerdir. Akvaryumculuk faaliyetleri hakkındaki güncel gelişmeler ve mevcut durum hakkında katılımcıların bilgi düzeyi düşük seviyededir.
- Bulaştan kendisi veya yakınları etkilenen kişilerin akvaryum hobisinin insanlara bu süreçte iyi geleceğini, olumlu katkılar sunacağını, balıkların huzur verici etkisinden ötürü psikoloğa gitmeden tedavi etkisi yaratacağını düşünmekte, boş vakitlerinde insana iyi geldiğini, insanlar üzerindeki stresi azalttığını, insan da sorumluluk duygusunu geliştirdiğini, dikkat dağıtmak ve rahatlamak için güzel bir hobi olduğunu, ruhu dinlendirici bir etkisi olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla verilen bu yanıtlara göre pandemi sürecinde bu hastalığı geçiren kişiler ve yakınları üzerinde

akvaryum hobisiyle ilgilenmek, iyileşme sürecinde bu kişilerin sağlık durumlarına pozitif katkı sunmuş ve sürecin yıkıcı etkilerini kısmen azaltmıştır.

- Akvaryum hobisine olan ilginin ölçülmeye çalışıldığı bu araştırmada; Tunceli ili için bu hobiye ilginin düşük seviyede olduğu, akvaryum hobisinin pandeminin insanlar üzerinde meydana getirdiği gergin, kasvetli ortamı pozitif etkilediği ve iyileşme sürecine olumlu katkı sunduğu, hobiyle ilgili etkileşim kurulacak ağların bulunmadığı veya yetersiz olduğu, bu hobiyi aynı zamanda ticari işletme babında sürdürmek isteyenlerin oranının da düşük seviyede olduğu görülmüştür.
- İçinde bulunduğumuz yüzyılda, insanların ve özellikle de genç neslin teknolojiye olan bağımlılığının her geçen gün artması, beraberinde sorunlar yaşanması sosyal hayatın en önemli sorunlarının başında gelmektedir (Anonim, 2014). Çocuklarımızı teknolojik aletlerin esaretinden kurtararak, çevreye duyarlı, doğayı bilen ve doğa ile barışık nesiller yetiştirebilmek için özellikle çocuklarımızın hedef kitle olarak belirleneceği, daha az maliyetli olan akvaryum hobisinin tanıtılacağı ve sevdireceği sosyal hizmet içerikli potansiyelli projelerin ülkemiz genelinde hayata geçirilmesi önem arz etmektedir.
- Chou (2016), kedi ve köpeklerin insanlarla sosyalleşme özelliği ve verdiği bedensel yanıtlar nedeniyle, diğer evcil hayvanlara nazaran daha fazla tercih edildiğini belirtmektedir. Pet shoplarda evcil kedi, köpek vb. türlere çocukların ilgi duyma sebebi genellikle bunlara dokunarak sevebilmesi ve sosyalleşebilmesi sayesinde. Akvaryumda ise böyle bir durum söz konusu değildir. Akvaryum balıklarının sadece seyredilerek göz temasıyla sevebilmesi, çocuklar için bu hobinin daha sıkıcı bir hal almasını sağlamaktadır. Dolayısıyla bu durum hobinin çocuklarda gelişimini olumsuz etkilemektedir. Bu durum düşük yaş gruplarında hobiye ancak zorlama, sorumluluk bilinci gibi hususlar dikkate alınarak ebeveyn zorlaması ile olabilmektedir. Düşük yaş grupları ve özellikle çocukların hobiye ilgilerini arttırabilmek için aktiviteler, organizasyonlar gerçekleştirilebilir. Bu hususunda hobi ile ilgilenenlerin yaş ortalamalarının 20 yaş civarında olmasını doğurduğu düşünülebilir.
- Yetişkinler için ise hobilerini geliştirecek, etkileşim sağlayacak akademik işbirlikleri ile desteklenerek sempozyum, panel, çalıştay gibi organizasyonlar gerçekleştirilebilir ve var olanlarında sayıları arttırılabilir.

- Yapılmış olan çalışma sadece Tunceli ili için değil aynı zamanda ülkemiz için de ilk olarak değerlendirilebilir.
- Bu açıdan bakıldığında çalışma bilim alanı içindeki önemli bir eksikliği de gidermiş olacaktır.
- Ayrıca çalışma benzer nitelikteki (hobi, aktivite, vb.) araştırmalarda da referans ve yol gösterici olabilecek nitelikleri açısından bu tip konular için öncü olacaktır.

5. KAYNAKLAR

- Anonim**, 2014. 1. Ulusal akvaryum balıkçılığı ve sorunları çalıştayı sonuç bildirgesi. 1. *Ulusal Akvaryum Balıkçılığı Ve Sorunları Çalıştayı*, Akdeniz Su Ürünleri Araştırma, Üretme ve Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü, Antalya.
- Aydın, B.**, 2018. Üniversite öğrencilerinin akvaryum balıkları satın alma görüş ve tutumları (Üniversite öğrencilerinin akvaryum balıkları satın alma görüş ve tutumları). *Ege Journal of Fisheries And Aquatic Sciences*, 35(4): 447-454, DOI: 10.12714/egejfas.2018.35.4.10.
- Büyüktaş, E., Kızak, V.**, (2018). İstanbul avrupa yakasında bulunan akvaryum işletmelerinin genel profilinin belirlenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Eğirdir Su Ürünleri Fakültesi Dergisi*, 14(3): 196-207.
- Chou, Y.**, 2016. The changing of social meanings of pets and their alternative futures. *Master's Thesis*. Tamkang University Graduate Institute Of Futures Studies. <http://www.metafuture.org/pdf/chouthesis.pdf>
- Çelik İ., Çelik P., Şahin T.**, 2014. Akvaryum sektörünün mevcut durumu, sorunlar ve çözüm önerileri. 1. *Ulusal akvaryum balıkçılığı ve sorunları çalıştayı sonuç raporu*, Akdeniz Su Ürünleri Araştırma, Üretme ve Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü, Antalya, Turkey.
- Çelik, I., Yılmaz, S., Çelik, P., Saygı, H., Önal, U., Bashan, T.**, 2010. The general profile of aquarium sector in İstanbul (Turkey). *Journal of Animal and Veterinary Advances*, 9(23): 2973-2978.
- Hekimoğlu, A.M.**, 2006. Akvaryum sektörünün dünyadaki ve Türkiye'deki genel durumu. *E.Ü. Su Ürünleri Dergisi*, 23: 237-241.
- Hunt, A.Ö., Koca, Y.**, 2014. Mersin merkezindeki akvaryum sektörünün genel profilinin çıkarılması üzerine bir çalışma. *Su Ürünleri Dergisi*, 31(3): 145-150. DOI:10.12714/egejfas.2014.31.3.05.
- Livengood, E.J., Chapman, F.A.**, 2011. The ornamental fish trade: An introduction with perspectives for responsible aquarium fish ownership. FA124, Department of Fisheries and Aquatic Sciences, Florida Cooperative Extension Service, Institute of Food and Agricultural Sciences, University Of Florida, Florida, USA. 8p.
- Olgunoğlu, İ., Artar, E., Olgunoğlu, M.P., Ukav, İ.**, 2021. Covid-19 pandemi döneminde Adıyaman ilinde akvaryum balığı satış işletmelerinin genel durumu. *Ecological Life Sciences (NWSAELS)*, 5A0145, 16(1): 18-24. DOI: <http://dx.DOI.org/10.12739/NWSA.2021.16.1.5A0145>
- Scott, W.P.**, 1995. Bütün yönleriyle akvaryum. Dost Kitabevi, Ankara, 192s.
- Tolon T., Emiroğlu D.**, 2014. Akvaryum balıkları pazar yapısı ve tüketici tercihlerinin değerlendirilmesi. 1. *Ulusal akvaryum balıkçılığı ve sorunları çalıştayı sonuç*

raporu, Akdeniz Su Ürünleri Araştırma, Üretim ve Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü
Antalya, Turkey

URL-1, 2022. Akvaristlik. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Akvaristlik>. 20 Ekim 2022.

URL-2, 2022. Tunceli ilinin Türkiye haritası üzerindeki konumu. https://tr.wikipedia.org/wiki/Tunceli%27de_2002_T%C3%BCrkiye_genel_se%C3%A7imleri. 28 Ekim 2022.

URL-3, 2022. Genel bilgiler. <https://tunceli.ktb.gov.tr/TR-57251/genel-bilgiler.html>. 28 Ekim 2022.

URL-4, 2022. Koronavirüs (Covid-19). <https://news.google.com/covid-1919/map?hl=tr&gl=TR&ceid=TR%3Atr>. 31 Ekim 2022.

EKLER

Ek 1. Anket Formu

COVID-19 PANDEMİ DÖNEMİNDE AKVARYUM HOBİSİNE TOPLUMSAL BAKIŞ AÇISININ DEĞERLENDİRİLMESİ: TUNCELİ ÖRNEĞİ ANKET SORU SETİ

A. DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER

1. Adınız-Soyadınız :

(Kişisel bilgiler kesinlikle üçüncü kişiler ile paylaşılmayacaktır)

2. Cinsiyetiniz?

a) Erkek b) Kadın

3. Kaç yaşındasınız?

a) <21 b) 21-30 c) 31-40 d) 41-50 e) 51-60

4. Kaç kişilik bir ailede yaşıyorsunuz ?

a) Yalnız, b) 2 c) 3 d) 4 e) 5 ve üstü

5. Öğrenim durumunuz nedir?

a) İlkokul b) Ortaöğretim c) Lisans d) Yüksek Lisans e) Doktora f) Diğer

6. Mesleğiniz nedir?

a) Serbest b) Memur c) İşçi d) Emekli e) Öğrenci f) Ev Hanımı g) Diğer

7. Ev içi geliriniz ne düzeydedir?

a) <2000TL b) 2000-3000TL c) 3000-5000TL d) 5000-7000TL e) 7000-10000TL f) >10000 TL

8. Medeni durumunuz nedir?

a) Bekar b) Evli-Çocuksuz c) Evli-Çocuklu

B. CORONA VİRÜS (COVID-19) PANDEMİSİ

1. Dünyada ve Ülkemizde yaşanan Covid-19 pandemisi hakkında ne düşünüyorsunuz?
2. Çevrenizde virüs bulaşması yaşayan oldu mu? (aile bireyi, arkadaş, iş arkadaşı, diğer)
3. Pandemi çerçevesinde alınan sokağa çıkma yasaklarının bulaşmayı önlemedeki etkisi hakkında ne düşünüyorsunuz?
4. Bu sokağa çıkma yasaklarının kapalı ortamlarda uzun süreler geçirmek zorunda kalan insanların psikolojisi üzerindeki etkileri hakkında ne düşünüyorsunuz?
5. Gerek hastalığı geçirmiş gerekse sağlıklı olan kişilerin bozulmuş psikolojinin düzeltilmesi için ne yapılmasının gerektiğini düşünüyorsunuz?
6. Bu konuda ruhu dinlendirmesi, huzur vermesi, psikolojik yatışkanlık sunması vb. nedenlerle akvaryum hobisinin insanlara alternatif bir rahatlama süreci (tedavi gibi) sunması hakkında ne düşünüyorsunuz?

C. AKVARYUM HOBİSİ HAKKINDA

1. Su ürünlerine bakış açınızı kısaca değerlendir misiniz?

2. Akvaryum hobisi hakkında ne düşünüyorsunuz?

3. Akvaryum ile ilgileniyor musunuz?

a) Evimde b) İş yerimde c) Diğer

4. Akvaryum hobisine başlamaya nasıl karar verdiniz?

- a) Eş-dost veya akrabalarımın yönlendirmesiyle
- b) Televizyon, internet veya sosyal medya yardımıyla
- c) Dergi, gazete gibi basılı yayın türleri yardımıyla
- d) Akvaryum forumları vasıtasıyla
- e) Diğer

4. Bu hobiye başlamanızda hangi özellikler sizi cezbetmiştir?

- a) Huzur, sessizlik ve dinginlik atmosferi oluşturması; Evet – Hayır
- b) Balık türleri; Evet – Hayır
- c) Balık türlerinin ilişkileri; Evet – Hayır
- d) Hayal gücünün gelişimini teşvik etmesi; Evet -- Hayır
- e) Diğer

5. Akvaryum hobisi maceranızda bilgi ve deneyim konusunda eksiklerinizi gidermek için hangi mecralardan yararlanmayı tercih edersiniz?

- a) Sosyal medya grupları; Evet – Hayır
- b) İnternet aramaları; Evet – Hayır
- c) Hobi kulüpleri vasıtasıyla; Evet – Hayır
- d) Akvaryum ile ilgili kitaplar okuyarak; Evet – Hayır
- e) Pet –Shop akvaryum balıkçılığı işletmelerinden edindiğim bilgilerle; Evet – Hayır
- f) Akvaryum forumları paylaşımlarıyla; Evet – Hayır
- g) Diğer

6. İlgilendiğiniz balık türleri ve nedeni hakkında bilgi verir misiniz?

7. Akvaryumunuzun tasarım türü, iç dizaynı, kullandığımız malzemeler ve büyüklüğü hakkında bilgi verir misiniz?

8. Hobinize katkı sunan unsurlar nelerdir?

- a) Ekonomik durumunuzun iyi olması; Evet -- Hayır
- b) Balık türlerini araştırmak; Evet -- Hayır
- c) Bu sürecin başında uzman görüşü almak; Evet -- Hayır
- d) Birbirleriyle uyumlu yaşayabilen balıkları merak etmek; Evet – Hayır
- e) Farklı balık türlerinin üretiminin yapılabilmesi; Evet – Hayır
- f) Balık türleri arasında çaprazlama yapılabilmesi; Evet -- Hayır
- g) Diğer

9. Akvaryum hobisinin size kattığı unsurlar nelerdir?

- a) Hayal gücünüzün gelişmesini sağladı mı? Evet -- Hayır
- b) Stresinizin azalmasında yardımcı oldu mu? Evet – Hayır
- c) Hobinizi sergilemek size motivasyon sağlar mı? Evet – Hayır
- d) Sizde bağımlılık yaratan bir hobi oldu mu? Evet – Hayır
- e) Çocuklarınız için hayvan sevgisini aşılama akvaryumunuz katkı sağladı mı? Evet – Hayır

- f) Akvaryum hobisi çocuklarınızın sorumluluk duygusunun gelişmesinde, eylemlerini nasıl planlayacaklarını ve hatta paradan nasıl tasarruf edeceklerini gösterme de bir rol oynadı mı?
Evet—Hayır
Bu hususta neler düşünürsünüz?
- g) Diğer

10. Akvaryum hobisini etkileyen önemli unsurlar nelerdir?

- a) Akvaryum için yeterli vakti ayırmak; Evet – Hayır
b) Balık yaşantısına katkı sağlamak için biyotop oluşturmak; Evet – Hayır
c) İlgiilenmesi zor bir hobi olması; Evet – Hayır
d) Türkiye’de akvaryum hobisi yapanlara yönelik veri tabanı ve kayıt sisteminin olmaması; Evet – Hayır
e) Diğer

11. Sizce Akvaryum hobisi doğayı minimal ölçekte taklit midir? Evet – Hayır
Ne düşünürsünüz?

12. Sahip olduğunuz hobinizi geliştirmek için sizi motive eden unsurlar nelerdir?

- a) Bakılması ve bulunması zor türlerin olması; Evet – Hayır
b) Yurtiçi ve yurt dışı düzenlenen özel yarışmaların olması; Evet – Hayır
c) Farklı ortam özellikli (Tatlısu, deniz) akvaryum kurma isteği; Evet – Hayır
d) Mercan resifli bir akvaryum kurma isteği; Evet – Hayır
e) Diğer

13. Akvaryuma ve hobinize zarar verebilecek unsurlar nelerdir?

- a) Akvaryum hobisi işinde bulunan kötü niyetli satıcılar, yanlış yönlendiren hobiciler, bilgisiz akvaryumcuların yönlendirmeleri; Evet – Hayır
b) Akvaryumda kullanılan suyun fizikokimyasal (sıcaklık, oksijen seviyesi, sıcaklık, bulanıklık, vb.) özelliklerinin bozulması; Evet – Hayır
c) Akvaryumda uygun zemin materyali (kum, taş vb.) kullanılmaması; Evet – Hayır
d) Akvaryum suyunda alg, yosun oluşumu; Evet – Hayır
e) Bir sebeple akvaryumda istenmeyen türlerin (kurtçuklar, planarya, salyangoz türleri, vb.) bulaşması; Evet – Hayır
f) Akvaryumda uygun aydınlatma kullanılmaması; Evet – Hayır
g) Akvaryumlarda üretilen saldırgan ve istilacı türlerin çoğalması; Evet – Hayır
h) Diğer

14. Akvaryum oluşturmada dikkat edilmesi gereken hususlar sizce nelerdir?

- a) Akvaryum büyüklüğü; Evet – Hayır
b) Akvaryumunuzun tasarım türü, iç dizaynı; Evet – Hayır
c) Kullandığınız malzemeler; Evet – Hayır
d) Uygun zemin materyali tercihi; Evet – Hayır
e) Direk güneş ışığı alması; Evet – Hayır
f) Hava sirkülasyonunun sağlanması; Evet – Hayır
g) Yeni tür bırakılırken karantina tankının uygulanması; Evet – Hayır
h) Diğer

15. Akvaryumda canlı bitkiler ile balık yetiştirmek hakkında ne düşünürsünüz? Bitki alınırken taban malzemesi uyumu, bitki habitatu ve akvaryum büyüklük kontrolü önemli midir? Ne düşünürsünüz?

.....

16. Akvaryum hobisinde uyumlu balık türlerini seçmek önemli midir?

.....

17. Akvaryumlar için kullanılacak otomasyon sistemleri ve akıllı takip cihazları (pH ölçer, oksijen monitörü, akvaryum monitörü vb.) uygulamaları balık ömrünü uzatır mı?

.....

18. Bir hobici olarak herhangi bir grup veya platforma üye misiniz?

.....

19. Türkiye’de akvaryum hobisi yapanlara yönelik veri tabanı ve kayıt sisteminin oluşturulması bu hobinin gelişimine katkı sunar mı? Ne düşünürsünüz?

.....

20. Akvaryuma gerektiği kadar salyangoz vb süzücü ve temizleyici canlıları eklemek akvaryumda ki kirletici etkenleri azaltmaya yardımcı olur mu? Ne düşünürsünüz?

.....

21. Akvaryumda balık yetiştiriciliği dışında, farklı akvaryum ortamlarının (teraryum, su bitkileri, kertenkele türleri, vb.) oluşturulması da ilginizi çeker mi? Ne düşünürsünüz?

.....

22. Ülkemizde akvaryumculuk faaliyetleri hakkında bilginiz var mı? Nelerdir?

.....

23. Akvaryum hobisini, ticari olarak gerçekleştiriyor musunuz? Bunu bir işletme kurarak değerlendirmeyi düşünür müsünüz?

.....

24. Akvaryum balığı, yetiştiriciliği, genel hobi özellikleri vb. hususlar hakkında ifade etmek istediğiniz bir nokta var mıdır?

.....

Ek 2. Etik Kurulu Kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 25.05.2021-13000

T.C.
MUNZUR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

GİRİŞİMSSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU
BAŞKANLIĞI
ETİK KURULU KARARLARI

Oturum Tarihi	Oturum Saati	Karar No	Oturum Sayısı
29.04.2021	11:00	11	2021/7

Kurulumuz 29.04.2021 tarihinde saat 11:00'da Kurul Başkanı Prof. Dr. Fulya Benzer başkanlığında, aşağıda imzaları bulunan kurul üyelerinin katılımlarıyla toplanarak gündemdeki konuları görüşmüş ve aşağıdaki kararları almıştır.

KARAR NO 2021/07-11:Yüksek Lisans Öğrencisi Eser YILDIZ'ın 16/04/2021 tarihli ve E. 11168 sayılı başvurusuna istinaden;

Munzur Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesinde Yüksek Lisans yapan Eser YILDIZ ve danışmanlığını yapan Prof. Dr. Durali DANABAŞ'a ait "**Covid-19 Pandemi Döneminde Akvaryum Hobisine Toplumsal Bakış Açısının Değerlendirilmesi: Tunceli Örneği**" konulu çalışma etik kurulumuzda görüşülmüş olup; çalışmanın etik kurallara uygun olduğuna oybirliği ile karar verilmiştir

Kararların gereği için Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığına sunulmasına karar verilmiştir.

Kurul Üyeleri:

Prof. Dr. Fulya BENZER (Başkan)
Prof. Dr. Murat ÇİMEN (Üye)
Prof. Dr. Nuran ÇIKCIKOĞLU YILDIRIM (Üye)
Doç. Dr. Mevlüt ALATAŞ (Üye)
Doç. Dr. Ebru YÜCE BABACAN (Üye)
Doç. Dr. Banu KUTLU (Üye)
Doç. Dr. Doğançan ÖZSEL (Üye)
Doç. Dr. Savaş SERTEL (KATILMADI)
Dr. Öğr. Üyesi Yadigar ÇEVİK DURMAZ (Üye)
Dr. Öğr. Üyesi Bayram GÜNEŞ (Üye)
Dr. Öğr. Üyesi Eray Ekin SEZGİN (Üye)
Arş. Gör. Selim Orhun SUSAM (Üye)
Av. Serkan ERDOĞAN (Üye)

e-imzalıdır

Prof. Dr. Fulya Benzer
Kurul Başkanı

Prof. Dr. Nuran ÇIKCIKOĞLU YILDIRIM
Üye

Prof. Dr. Murat ÇİMEN
Üye

Doç. Dr. Banu KUTLU
Üye

Doç. Dr. Mevlüt ALATAŞ
Üye

Doç. Dr. Ebru YÜCE BABACAN
Üye

Doç. Dr. Doğançan ÖZSEL
Üye

Dr. Öğr. Üyesi Bayram GÜNEŞ
Üye

Dr. Öğr. Üyesi Yadigar ÇEVİK DURMAZ
Üye

Dr. Öğr. Üyesi Eray Ekin SEZGİN
Üye

Arş. Gör. Selim Orhun SUSAM
Üye

Av. Serkan ERDOĞAN
Üye

Aktülük Mah. Üniversite Yerleşkesi Merkez / Tunceli
Tel: 0 428 213 17 94
E-Posta: universite@munzur.edu.tr

Ayrıntılı bilgi için irtibat: Necip Doğan
Faks: 0 428 213 18 61
Elektronik ağ: www.munzur.edu.tr

Sayfa 1 / 2

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

T.C.
MUNZUR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
GİRİŞİMSSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU
BAŞKANLIĞI
ETİK KURULU KARARLARI

Oturum Tarihi
29.04.2021

Oturum Saati
11:00

Karar No
11

Oturum Sayısı
2021/7

Aktuluk Mah. Üniversite Yerleşkesi Merkez / Tunceli
Tel: 0 428 213 17 94
E-Posta: universite@munzur.edu.tr

Ayrıntılı bilgi için irtibat: Necip Doğan
Faks: 0 428 213 18 61
Elektronik ağ: www.munzur.edu.tr

Sayfa 2 / 2